

12

**Millî Mücadele
Döneminde
Yozgat**

**Yozgat
During
the National Struggle**

Gülin Öztürk

Millî Mücadele Döneminde Yozgat*

*Gülin Öztürk***

Özet

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra meydana gelen işgaller karşısında Anadolu halkı, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde millî birlik ve beraberlik içinde hareket etmiştir. Amasya Genelgesi ile başlayan süreçte Erzurum, Sivas ve Anadolu'nun dört bir yanında gerçekleştirilen mahallî kongreler ile millî birlik şuurunun temeli atılmıştır. Bu çalışmada Anadolu'da işgal görmeyen bir şehir olmasına rağmen gerek cephelere yapmış olduğu yardımlar ile gerekse de kongre kararlarına destekleri ile ön plana çıkan Yozgat'ın Millî Mücadele'deki yeri ve öneminden bahsedilecektir. Çalışmada Yozgat halkının Millî Mücadele'ye desteği, Yozgat'ta kurulan millî teşkilatlar ve bunların çalışmalarından bahsedilecektir. Çalışma arşiv belgeleri, hatıratlar, araştırma-inceleme eserleri ve süreli yayınlardaki bilgilerden istifade edilerek ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler

Yozgat, Millî Mücadele, Millî Değerler, Cemiyetler, Yardım

* Bu çalışma 2012 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapılan *1. ve 2. Dönem Yozgat Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri* başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, gozturk[at]ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5586-6627

Yozgat During the National Struggle

Abstract

In the face of the occupations that occurred after the signing of the Armistice of Mudros, the people of Anatolia acted in national unity and solidarity under the leadership of Mustafa Kemal Pasha. In the process that started with the Amasya Circular, the foundation of the consciousness of national unity was laid with Erzurum, Sivas and local congresses held all over Anatolia. This study will talk about the place and importance of Yozgat in the National Struggle, which stands out both with its aid to the fronts and its support for the congress decisions, despite being a city that was not occupied in Anatolia. In the study, the support of the people of Yozgat to the National Struggle, the national organizations established in Yozgat and their activities will be mentioned. The study has been put forward by utilizing archival documents, memoirs, research-study works and information in periodicals.

Keywords

Yozgat, National Struggle, National Value, Communities, Aid

1. Giriş

Orta Anadolu coğrafyasının bir parçası olan Yozgat, geçmişte Bozok ve Ankara Vilayetlerine bağlı ve Bozok adlı bir sancak merkezi olduğundan kaynaklarda umumiyetle Yozgat-Bozok adı ya birlikte ya da birbirlerinin yerine olacak şekilde kullanılmıştır.¹ Yozgat her ne kadar 1918 yılında imzalanan Mondros Mütarekesi ile Anadolu'da işgal edilen bölgeler içerisinde yer almamış olsa da Millî Mücadele'ye önemli katkıları ile ön plana çıkmıştır. Öte yandan bu dönemde Yozgat ve çevresinde Millî Mücadele aleyhtarı ayaklanmalar da meydana gelmiştir.²

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra meydana gelen işgaller karşısında Anadolu halkı, Mustafa Kemal Paşa önderliğinde millî birlik ve beraberlik içinde hareket etmiştir. Amasya Genelgesi ile başlayan süreçte Erzurum, Sivas ve Anadolu'nun dört bir yanında gerçekleştirilen mahallî kongreler ile bir yandan millî birlik şuurunun temeli atılmış, bir yandan da bölgesel çalışmalar yoğunlaşmıştır.³ Bu çerçevede Yozgat halkının Millî Mücadele'ye vermiş olduğu destekler şu şekilde sıralanabilir: Teşkilatlanma çalışmaları, işgallere karşı yapılan mitingler, çekilen protesto telgrafları ve cephelere gönderilen askeri ve sıhhi yardımlar.

2. Yozgat'ta Millî Mücadele'nin Teşkilatlanması

Yozgat'ta Millî Mücadele'ye verilen destek Sivas Kongresi sonrası belirginleşmiştir. Yozgat delegesi olarak kongreye katılanlardan Bahri Bey⁴ ve Ahmet Bey'in kongre sonrası izlenimleri ve kongrede alınan kararları şehirlerinde uygulama çabaları oldukça önemlidir.⁵

Yozgat'ta Millî Mücadele hedefleri doğrultusunda planlı şekilde teşkilatlanma çalışmalarını yürütmek üzere bir idare heyeti oluşturulmasına karar verilmiş ve Yozgat'ta "Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Heyeti" 1919 yılında kurulmuştur. Bu heyetin önde gelenlerinden Mehmet Hulusi Bey, Ahmet Bey, İhsan Bey, Hafız Şahap Bey, Kasım-zâde Şükrü Bey, Süleyman Sırrı Bey ve Divanlîzâde Ahmet Bey⁶ millî faaliyete destek olmak için Sivas Kongresi'ne bir telgraf göndermişlerdir. Bu telgrafta Sivas Kongresi'nde alınan kararların ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin göndermiş olduğu yazıların belediye ve halk meclislerinde 14 Eylül 1919 tarihinde kabul edildiği ifade

¹ Yaşar Öcal, "XIX. Yüzyıl Seyahatnamelerinde Yozgat ve Çevresi", *Akademik Bakış Dergisi*, 51 (Eylül-Ekim 2015), s.49.

² *Yozgat Kent Tarihi*, Yozgat: Yozgat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008, s.92-93.

³ Mahmut Goloğlu, *Millî Mücadele Tarihi II Sivas Kongresi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s. 10, 74.

⁴ Bahri Bey'in Millî Mücadele'ye katkıları için bkz. Hatice Güzel Mummyakmaz, "Yusuf Bahri Tatlıoğlu (1878-1957): Sivas Kongresi Azası, Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı ve Büyük Millet Meclisi Yozgat Mebusu, Samsun İstiklal Mahkemesi Üyesi", *Akademik Hassasiyetler*, 5/10 (2018), s. 381-410.

⁵ *Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi*, Kutu No: 298, Gömlek No: 38.

⁶ Naşit Hakkı Uluğ, *Hemşehrimiz Atatürk*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997, s. 246; Bayram Sakallı, *Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler ve Teşkilatlanma*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988, s. 35.

edilmiştir.⁷

Bu heyetin üyeleri 1921 yılında değişmiş, Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin üyeleri Salim Efendi-zâde Akif Bey, Hacı Latif Bey-zâde Sabit Bey, Mehmet Bey-zâde Sadık Bey, Haznedar Yamağı-zâde Ali Bey, Nazif Ağa-zâde Behçet Efendi, Hacı Abidin-zâde Tevfik Efendi, Hacı Hüseyin-zâde Bekir Efendi, Erzurumlu-zâde Hasan Efendi, Arapzâde Abdurrahman Efendi, Nizam-zâde Ali Efendi olmuştur.⁸

Müdafaa-i Milliye Heyeti'nin başlatmış olduğu Millî Mücadele'ye destekler kısa bir zaman sonra Yozgat'a bağlı kazalarda da artmıştır. Bu kazalardan Akdağmadeni Kaymakamı Tahir Bey Müdafaa-i Hukuk şubesi adına Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne göndermiş olduğu telgrafta "Sivas Kongresi'nde alınan kararların kazaya bildirilmesini ve hemen teşkilatlanmaya başlayacaklarını" ifade etmiştir.⁹ Tahir Bey ilerleyen günlerde Akdağmadeni Kazası Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak teşkilatlanma çalışmalarını tamamladıklarını ve Meclis-i Mebusan seçimlerinin de en kısa zamanda güvenle bitirileceğini belirtmiştir.¹⁰ Akdağmadeni'nde başlayan bu teşkilatlanma girişimleri daha sonra Boğazlıyan'da da etkili olmuş ve Millî Mücadele'nin başarıya ulaşması için bölgede planlar yapılmaya başlanmıştır.¹¹

Millî Mücadele hareketi Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde Anadolu'da devam ederken hükümette yapılan değişiklik yeni girişimlere sebep olmuştur. Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin istifası ile yerine Ali Rıza Paşa Hükümeti iş başına geçmiştir. Yeni hükümetin Sivas Kongresinde alınan kararları kabul etmesi ve Temsil Heyeti ile ortaklaşa millî iradeye desteği bir süre devam etmiştir. Ancak İngilizlerin bu gelişmelerden rahatsız olması ve hükümete baskı yapması ile Ali Rıza Paşa Hükümeti istifa etmek zorunda kalmıştır.¹² Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin istifası ve buna sebep olan İngilizlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahalesi Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından da tepki ile karşılanmıştır. Bu gelişmeler karşısında cemiyet birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmek gerektiği, milletin desteğini almayan yeni bir hükümetin halk tarafından tanınmayacağını belirten bir telgrafı 5 Mart 1920 tarihinde hükümete göndermiştir. Cemiyet ayrıca göndermiş oldukları telgrafta Mustafa Kemal Paşa'nın yeni hükümetin millî isteklere uygun nitelikte kurulması talebiyle yayınlanan bildirisine destek olduklarını da belirtmiştir.¹³ Telgrafta imzası olan cemiyet üyeleri

⁷ ATASE Arşivi (Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Strateji Etüt Dairesi Başkanlığı Arşivi), ATAZB (Atatürk Arşivi Ziraat Bankasından Gelen Evrak), Kutu No: 3, Gömlek No: 8, Belge No. 8-1

⁸ Tarihi Araştırmalar Grubu, "Millî Mücadele Döneminde Müdafaa-i Hukuk Teşkilatları", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 19 (Eylül 1986), s. 14.

⁹ Alim Yıldız, *İrade-i Milliye*, 28 Eylül 1919, Sayı 4, s. 43.

¹⁰ ATASE Arşivi, ATAZB, Kutu No:22, Gömlek No:1, Belge No. 1-1.(6 Kasım 1919)

¹¹ Mehmet Şahingöz, "Millî Mücadele'de Yozgat ve Havalisinde Çeşitli Olaylar Karşısında Yapılan Tezahürat, Protesto ve Mitingler", *1. Uluslararası Bozok Sempozyumu, Yozgat, 5-7 Mayıs 2016*, s. 187.

¹² Selçuk Ural, "Ali Rıza Paşa Hükümetinin İstifası Üzerine Sivas Vilayeti'nden Gönderilen Protesto Telgrafları", *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 21 (Erzurum 2003), s. 231-232.

¹³ Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi (MMZC), D. 4, C. 1, 6 Mart 1920, s. 338; Mehmet Şahingöz, *Ali Rıza Paşa Hükümetinin İstifası ve Tepkileri*, Ankara: Bizim Büro Yayınevi, 2001, s. 89.

Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Müftü Mehmet Hulusi, Belediye Reisi Ahmet, ulemeden Nuri, eşraftan Ahmet, Abdurrahman, Sadık, Remzi, Şükrü, Ömer, Süleyman, Akdağmadeni Müdafaa-i Hukuk Cemiyet Heyet-i İdare Reisi Rıza Beylerdir.¹⁴

Yine Akdağmadeni Müdafaa-i Hukuk Cemiyet Heyet-i İdare Reisi Rıza Bey 6 Mart 1920 tarihinde Ali Rıza Paşa Kabinesi'nin istifası ile ilgili olarak Heyet-i Temsiliye'ye bir telgraf göndermiştir. Telgrafta İngilizlerin baskısı ile gerçekleşen bu istifanın istiklal ve haysiyetimizi rencide edecek bir müdahale olduğu, halife ve milleti temsil eden Meclis-i Mebusan'ın milletin içerisinde bulunduğu bu durumu açıklaması gerektiği belirtilmiştir.¹⁵

Akdağmadeni Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 6 Kasım 1919 tarihli Sivas Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne göndermiş olduğu yazıda ise Akdağmadeni kazasında teşkilatlanmanın tamamlandığı, Meclis-i Mebusan önseçimlerinin bir haftaya kadar tamamlanacağı ve asayişin yerinde olduğu ifade edilmiştir.¹⁶

3. İşgallere Karşı Tepkiler

Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu'da haksız olarak yapılan işgaller karşısında Türk Milleti millî duygular çerçevesinde ülkenin dört bir yanında işgallere karşı protesto ve mitingler düzenlemeye başlamıştır. Özellikle de İzmir'in işgali ile başlayan sürece Yozgat ve çevresinde Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi miting ve protesto telgrafları ile tepki verilmiştir.¹⁷

Yozgat'tan halk adına Belediye Reisi Asım, Müftü Mehmet Hulusi, Sabık Mebus Edip gibi birçok Yozgat ileri gelenleri, imzalarının bulunduğu telgrafi 22 Mayıs 1919 tarihinde Sadaret makamına göndermişlerdir. Bu telgraflarında Asırlardanberi Türk memleketi olan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinin Anadolu halkını heyecanlandığı, Avrupa'nın gözleri önünde yapılan bu facianın sorumlularının Avrupa mahkemelerince bulunması gerektiği ve Türklerin son nefeslerine kadar bu taarruzları Avrupa'nın adalet düşüncesine karşı protesto etmekten vazgeçmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Eski dost olarak bilinen devletlerin Türk vatani olarak tanınan bir kıtayı, menfaati olan bir devletin istilasına bırakarak buraların kanlar içerisinde kalmasına nasıl müsaade ettiklerini sormuşlar, Yozgat halkının bu duruma en yakın tarihte son verildiğini görebilmeyi umut ettiklerini belirtmişlerdir.¹⁸

¹⁴ Mahmut Goloğlu, *Millî Mücadele Tarihi III, Üçüncü Meşrutiyet (1920) Birinci Büyük Millet Meclisi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006, s. 337.

¹⁵ MMZC, D. 4, C. 1, 6 Mart 1920 s. 378; Şahingöz, *Ali Rıza Paşa Hükümetinin*, s. 210.

¹⁶ *ATASE Arşivi*, ATAZB, Kutu No:22, Gömlek No:1, Belge No: 1-1.

¹⁷ Şahingöz, *Millî Mücadele'de Yozgat ve Havalisinde*, s. 183; Sina Akşin, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1983, s. 306-307.

¹⁸ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)*, BEO, A. V. R. K, Dosya No:833, Gömlek No: 91; Haluk Selvi, *İşgal ve Protesto*, İstanbul: Değişim Yayınları, 2007, s. 48- 49.

Yine 21-22 Mayıs 1919 tarihlerinde Akdağmadeni ve Boğazlıyan kazalarından Sadaret makamına İzmir'in işgaline dair yazılan protesto telgraflarında Türklerin kadın, erkek, çocuk, yaşlı demeden tek yürekle canlarını feda edecekleri, Paris Konferansı'nda işgali durdurmaları için karar alınmasını bekledikleri, işgal girişiminin Türklerin büyük devletlere kaşı güvenlerini sarstığı ve kaza ahalisinin her türlü fedakârlığa hazır oldukları ifade edilmiştir.¹⁹

Yozgat merkez ile beraber Yozgat'a bağlı kazalarda Millî Mücadele döneminde sadece İzmir'in işgaline karşı değil Fransızların Antep, Urfa ve Maraş'a karşı işgal girişimlerine de tepkiler gösterilmiştir. Bölgenin vatansever ileri gelenleri 9-10-11 Kasım 1919 ve 9-12-14 Ocak 1920 tarihlerinde İngiliz ve Fransız Yüksek Komiserliklerine protesto telgrafları göndermişlerdir.²⁰

4. İşgallere Karşı Cephelere Yapılan Yardımlar

Millî Mücadele'nin başladığı 1919 yılı itibariyle işgal girişimlerine karşı sadece protesto telgrafları yeterli olmayacağından her şehir imkânları ölçüsünde cephelerdeki mücadelelere destek olmaya çalışmıştır. Yozgat Mebusu Bahri Bey ve Bolu Mebusu Cevat Bey 12 Ağustos 1920 tarihinde Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Başkanlığına bir yazı göndermişlerdir. Gönderdikleri yazıda Akdağmadeni Kazası adına at, silah ve cepaneleri kendilerine ait olmak üzere üç bölük 25 hafif süvariden oluşan 350 mevcutlu alayın Batı cephesine gönderilmek üzere 1 Eylül 1920 tarihinde Akdağmadeni Kazası Süvari Alayı olarak harekete geçeceklerini belirtmişlerdir.²¹

Yine Yozgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Akif, Aza Sadık, Aza Sabit, Aza Hasan, Postnişinzâde Etem, halk adına Kaimzâde Şükrü, Müderris Hacı Ömer, eşraftan Hacı Lütifizâde Mazhar, Hacı Hasan-zâde Mustafa Efendi, Belediye Reisi Vekili Asım Abdi Efendizâde Sadettin Efendi, Hamamcızâde Abbas Efendi imzaları ile Yozgat halkı ve Boğazlıyan ile Maden kazalarındaki Kuvâ-yı Milliye destekçileri adına Büyük Millet Meclisi'ne 7 Eylül 1920 tarihinde gönderdikleri yazıda can ve malları ile Millî Mücadele'ye destek vereceklerini belirtmişlerdir.²²

"Yozgat Hilal-i Ahmer Cemiyeti" yaralı askerler için pamuk, sargı ve ilaç gibi malzemelerin temini için cemiyetlerine yapılacak her türlü yardımı kabul edeceklerini belirterek bu yardımların derhal cephelere gönderileceğini belirtmiştir. Bu yardımlardan Yozgat ve kazalarına bağlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nden 1.155 lira 154

¹⁹ BOA, BEO, A. V. R. K, Dosya No: 833, Gömlek No: 40; BOA, BEO, A. V. R. K, Dosya No: 834, Gömlek No: 32-38.

²⁰ Yaşar Akbıyık, *Millî Mücadele'de Güney Cephesi Maraş*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 1999, s. 83-85; ATASE, ATAZB: Kutu No:270, Gömlek No:148; Bilal Şimşir, *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, C. I (Nisan 1919-Mart 1920), Ankara: Türk Tarih Kurum Yayınları, 1992, s. 223-24, 348-354.

²¹ Sakallı, *Ankara ve Çevresinde*, s. 39.

²² *Meclis Zabıt Ceridesi (MZC)*, D. 1, C. 4, 9 Eylül 1920, s. 40; Necati Fahri Taş, *Millî Mücadele Döneminde Yozgat*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987, s. 57-58.

kuruş para ile köylerden cephelere yiyecek yardımı gerçekleştirilmiştir.²³ Ayrıca Yozgat'ta Millî Mücadele döneminde ordunun ihtiyaçlarının sevki için "Yozgat Menzil Bölge Müfettişliği" kurulmuştur. Bu teşkilat öncelikle Kütahya -Eskişehir savaşları esnasında silah ve cephanenin cepheye ulaştırılmasında çok büyük katkılar sağlamıştır.²⁴

Yine Yozgat'ın Millî Mücadele döneminde vermiş olduğu desteklerden biri de Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne bağlı olduğu düşünülen Yaralılara Yardım Hanımlar Cemiyeti'nin kurulmasıdır. Bu cemiyet 1921 yılında şehit ailelerine 3 bin 60 kuruş civarında bağış yapmış, bağış yapanların da hepsinin kadın olduğu tespit edilmiştir.²⁵ 8 Aralık 1919 tarihinde Türk kadınlarının Millî Mücadele'ye destek olmak amacıyla kurdukları Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin bir şubesi de Yozgat'ta açılmış ve bu cemiyette görev alan kadınlar gerek işgal protestolarına gerekse de orduya verdikleri destekler ile büyük hizmetler gerçekleştirmişlerdir.²⁶

Anadolu'nun işgali sürecinde verilen mücadeleye destek amaçlı olarak Yozgat'ta bir de asker hastanesi kurulması için dört yüz yatak, çorap, havlu, terlik, kaşık gibi hastane malzemesi hediye edilerek bir sıhhiye dairesi kurulmuştur. Cephelere gelen yaralıların bir kısmı Yozgat'a sevk edilmiş ve Yozgat halkının büyük destekleri ile özellikle de Yozgatlı kadınların ziynet ve altınlarını satarak bu yaralı gazilere yardım etmeleri ve bağışlarda bulunmaları dolayısıyla hastane baştabibi tarafından Yozgatlı kadınlara teşekkür edilmiştir.²⁷

Yozgat halkı maddi yardımlarla kalmamış, işgalleri üzüntü ile karşılamış, zaferleri ise coşku ile kutlamıştır.²⁸ Millî Mücadele faaliyetlerine yazıları ile destek veren *Yeni Yozgat* gazetesi duygularını ifadeye aracı olmuştur. 7 Temmuz 1921'de yayımlanan *Yeni Yozgat* gazetesi, Millî Mücadele kararlarına sahip çıkmış, Büyük Millet Meclisi'ne tam bağlılık göstermiş ve yazıları ile bağımsızlığı vurgulayarak halkın bilinçlenmesini sağlayan önemli bir yayın organı olarak bu dönemde etkili olmuştur.²⁹ Yozgat halkı bu gazete haberlerinin de verdiği bilgiler doğrultusunda işgal protestolarının dışında II. İnönü Zaferi, Mudanya Mütarekesi'nin imzalanması, Edirne'nin düşman işgalinden kurtuluşu,

²³ *Yozgat Gazetesi*, 16 Şubat 1924, Numara: 474, s. 2; İsmail Hacifettahoğlu, *Millî Mücadele'de Hilal-i Ahmer, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Teşkilinden Sakarya Zaferi'ne Kadar İcraat Raporu 23 Nisan 1920-23 Eylül 1921*, Ankara: Türk Kızılay Derneği Yayınları, 2007, s. 93-100.

²⁴ Mehmet Evsile, "Kuruluş Savaşı'nda Askeri Nakliye Hizmetleri", *Türkler*, 16 (2002), s. 203.

²⁵ *Yeni Yozgat*, 22 Kasım 1921, Numara:16, s. 2. Ayrıca yardımların devamı için bkz. *Yeni Yozgat Gazetesi*, 1 Aralık 1921, Numara: 17, s. 2; Mehmet Karayaman, "Yozgat Merkez ve Kazalarında Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu, Yozgat, 05-07 Mayıs 2016*, s. 163.

²⁶ Zübeyir Kars, *Millî Mücadele'de Kayseri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999, s. 39; Ahmet Necip Günaydın, *Millî Mücadele'de Sivas 108 Gün, 2 Eylül-18 Aralık 1919*. Sivas: 2009, s. 23.

²⁷ Haluk Selvi-Bülent Cırık, *Millî Mücadele'de Anadolu'dan TBMM'ye Çekilen Telgraflar*, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2020, s. 385.

²⁸ *Yozgat*, 9 Nisan 1921, Numara: 493, s. 1-4; *Yeni Yozgat*, 30 Mart 1922, Numara: 31, s. 2; *Yeni Yozgat*, 19 Ekim 1922, Numara: 60, s. 2; *Yeni Yozgat*, 9 Kasım 1922, Numara: 63, s. 3-4.

²⁹ Celaleddin Şener, *1921- 1922 yıllarında Yayımlanan Yeni Yozgat Gazetesine Göre Yozgat ve Çevresinin İdari - Sosyal - İktisadi ve Adli Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: 2002, s. 5. Gürbüz Arslan, *Millî Mücadele Yıllarında Yozgat*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2007, s. 52.

ve İstanbul yönetiminin TBMM'ye devredilişi gibi hadiselerle ilgili olarak sevinç mitingleri düzenlemiştir. Halk büyük bir sevinç ile bu mitinglerde Millî Mücadele'ye olan desteklerini bir kez daha göstermişlerdir.³⁰

Millî Mücadele döneminin her safhasında imkânları ölçüsünde yardım ve destekte bulunan Yozgat halkı bu noktada Mustafa Kemal Paşa'nın güvenini kazanmıştır. Gazi, "Ünlü süvarileri, harp meydanlarında kahramanca dövüşen Türk yiğitlerinin harman olduğu diyar! Bozok yaylasının çocukları, var olun!" sözleri ile Yozgatlılara gayret, fedakârlık ve millî davaya bağlılıklarından dolayı minnettarlığını ifade etmiştir.³¹

Millî Mücadele yılları boyunca, 1919'dan başlayarak 1922 yılına kadar, Yozgat'tan birçok insanımız canını feda ederek cephelerde savaşmış ve şehit olmuşlardır. Millî Mücadele yıllarında cepheye katılarak şehit olan Yozgatlıların sayısı Batı cephesinde 275, Doğu cephesinde ise 5'tir. Bunların dışında savaştığı cephe bilinmeyen 74 şehit daha vardır.³² Yozgat, Millî Mücadele döneminde merkezi Ankara'da bulunan 20. Kolordu'nun denetimi altına girmiş ve bu kolordunun emri ile askeri yardımlarda bulunmuştur.³³

5. Sonuç

Millî Mücadele ruhuna sahip olan Yozgat ve kazaları belgelere ve tarihi kaynaklara da yansıyan birçok olaya şahitlik etmiştir. Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'yu kendi aralarında paylaşmaya karar veren İtilaf devletlerince işgal edilen topraklar içerisinde Yozgat yoktur ancak Yozgat'ın Ankara ve Kayseri gibi önemli merkezlere yakın olması önemli misyonlar üstlenmesine sebep olmuştur. Yozgat ve çevresi kongreler ile başlayan Millî Mücadele sürecine göndermiş olduğu mebusların faaliyetleri ile katılmıştır. Yozgat ve kazalarına bağlı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Millî Mücadele'nin en büyük destekçilerinden olmuştur. Yozgat halkı da işgallere karşı protesto ve mitingler düzenleyerek Anadolu'daki haksız işgal girişimlerine tepkilerini göstermiştir. Cephelere askerî teçhizat ve yaralı askerlerin tedavisi için kullanılacak malzemeler Yozgat'ta açılan Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin ve Yozgatlı kadınların desteği ile gönderilmiştir. Yozgat ve çevresi Millî Mücadele'ye tereddütsüz destek vermiş, bağımsızlığın kazanılmasına katkıda bulunmuştur.

³⁰ Demokaan Demirel, "Millî Mücadele Döneminde İç İsyanlar: Yozgat Örneği", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/3 (2016), s. 354.

³¹ Necati Fahri Taş, *Millî Mücadele*, s. 13; Sakallı, *Ankara ve Çevresinde*, s. 40.

³² *Şehitlerimiz*, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998, s. 82-115.

³³ Derya Büyükbaş, "1928-1960 arası Yozgat İlinin Sosyo-Kültürel Tarihi", *Journal Of International Social Sciences Academic Researches*, 4/1 (2020), s. 113.

Kaynaklar / References

Arşivler

ATASE Arşivi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi

TBMM Arşivi

Gazeteler

İrade-i Milliye

Yeni Yozgat

Yozgat

Diğer Kaynaklar

Akbıyık, Yaşar. *Millî Mücadele’de Güney Cephesi Maraş*. Ankara: Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 1999.

Akşin, Sina. *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*. İstanbul: Cem Yayınevi, 1983.

Arslan, Gürbüz. *Millî Mücadele Yıllarında Yozgat*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2007.

Büyükbaş, Derya. “1928-1960 Arası Yozgat İlinin Sosyo-Kültürel Tarihi”. *Journal Of International Social Sciences Academic Researches*. 4/1 (2020): 98-114.

Demirel, Demokaan. “Millî Mücadele Döneminde İç İsyanlar: Yozgat Örneği”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/3 (2016): 351-362.

Evsile, Mehmet. “Kuruluş Savaşı’nda Askeri Nakliye Hizmetleri”. *Türkler*. C. 16. Ankara: 2002.

Goloğlu, Mahmut. *Millî Mücadele Tarihi II Sivas Kongresi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.

Goloğlu, Mahmut. *Millî Mücadele Tarihi III, Üçüncü Meşrutiyet (1920) Birinci Büyük Millet Meclisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

Günaydın, Ahmet Necip. *Millî Mücadele’de Sivas 108 Gün, 2 Eylül-18 Aralık 1919*. Sivas: 2009.

Hacıfettahoğlu, İsmail. *Millî Mücadele’de Hilal-i Ahmer, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Teşkilinden Sakarya Zaferi’ne Kadar İcraat Raporu 23 Nisan 1920-23 Eylül 1921*. Ankara: Türk Kızılay Derneği Yayınları, 2007.

Karayaman, Mehmet. “Yozgat Merkez ve Kazalarında Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri”. *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu*, C. II. Yozgat: 2016.

Kars, Zübeyir. *Millî Mücadele’de Kayseri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999.

Mumyakmaz, Hatice Güzel. “Yusuf Bahri Tatlıoğlu (1878-1957): Sivas Kongresi Azası, Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı ve Büyük Millet Meclisi Yozgat Mebusu, Samsun İstiklal Mahkemesi Üyesi”. *Akademik Hassasiyetler*. 5/10 (2018): 381-410.

Öcal, Yaşar. “XIX. Yüzyıl Seyahatnamelerinde Yozgat ve Çevresi”. *Akademik Bakış Dergisi*. 51 (Eylül-Ekim 2015): 49-61

- Sakallı, Bayram. *Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler ve Teşkilatlanma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988.
- Selvi, Haluk. *İşgal ve Protesto*. İstanbul: Değişim Yayınları, 2007.
- Selvi, Haluk - Cırık Bülent. *Millî Mücadele'de Anadolu'dan TBMM'ye Çekilen Telgraflar*. TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2020.
- Şahingöz, Mehmet. "Millî Mücadele'de Yozgat ve Havalisinde Çeşitli Olaylar Karşısında Yapılan Tezahürat, Protesto ve Mitingler". I. *Uluslararası Bozok Sempozyumu*, Yozgat: 2016.
- Şahingöz, Mehmet. *Ali Rıza Paşa Hükümetinin İstifası ve Tepkileri*. Ankara: Bizim Büro Yayınevi, 2001.
- Şehitlerimiz*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Şener, Celaleddin. *1921- 1922 yıllarında Yayınlanan Yeni Yozgat Gazetesine Göre Yozgat ve Çevresinin İdari-Sosyal -İktisadi ve Adli Yapısı*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, 2002.
- Tarih Araştırmalar Grubu. "Millî Mücadele Döneminde Müdafaa-i Hukuk Teşkilatları". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 19 (Eylül 1986): 8-14.
- Taş, Necati Fahri. *Millî Mücadele Döneminde Yozgat*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Uluğ, Naşit Hakkı. *Hemşehrimiz Atatürk*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997.
- Ural, Selçuk. "Ali Rıza Paşa Hükümetinin İstifası Üzerine Sivas Vilayeti'nden Gönderilen Protesto Telgrafları". *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 21 (2003): 231-240.
- Yozgat Kent Tarihi*. Yozgat: Yozgat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2008.

Yazar Hakkında / About Author

Doç. Dr. Gülin ÖZTÜRK | Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi | gozturk[at]ohu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5586-6627

13.09.1977 tarihinde Niğde’de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Niğde ve Mersin’de tamamladı. Lisans derecesini 1994-1998 yılları arasında Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde, yüksek lisans derecesini *Ankara, Aydın, Bozok ve Hüdavendigar Vilayetlerinin İdari Taksimatı* başlıklı tezi ile 2003 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde, doktora derecesini ise 2012 yılında “I. Ve II. Dönem Yozgat Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri” isimli tezi ile aynı enstitüde aldı. 2006’da Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde öğretim görevlisi oldu. 2013 yılında aynı bölümde Yardımcı Doçent olarak göreve başladı. 2019 yılının Mayıs ayında Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalında Doçent ünvanı aldı. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yayınlanmış çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır.

Assoc. Prof. Dr. Gülin ÖZTÜRK | Niğde Ömer Halisdemir University | gozturk[at]ohu.edu.tr | ORCID: 0000-0001-5586-6627

Born on 13.09.1977 in Niğde, she completed her primary and secondary education in Niğde and Mersin. She received her bachelor's degree from Niğde University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History between 1994 and 1998, her master's degree from Niğde University, Institute of Social Sciences in 2003 with her thesis titled "Administrative Organization of Ankara, Aydın, Bozok and Hüdavendigar Vilayetlerinin İdari Taksimatı" and her doctorate degree from the same institute in 2012 with her thesis titled "I. and II. Period Yozgat Deputies and Political Activities". In 2006, she became a lecturer at Niğde University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History. In 2013, she started to work as an Assistant Professor in the same department. In May 2019, she received the title of Associate Professor in the Department of History of the Republic. She is still working as a faculty member at the same university. He has many published books and articles.

